

האם מותר לעלות לירח?*

ב"ה יום א' י"א ניסן תשי"ט לפ"ק פה טשארלסטאן יצ"ו
כבוד שם תפארתו רבן של ישראל מו"ר שליט"א, שלום וכל טוב סלה לו ולכל
הנלווים אליו.

אשמח להודיעו כי ב"ה איתנו השלום והטוב, לא יסיר ה' חסדו ממנו לנצח. אקווה
שמצב בריאותו הוטב בשלימות, וכי אך שלום בנווהו.

אף כי ידעתי מרבית טרדותיו עצור מילין לא אוכל, ואבקש ממעלת כבוד תורתו
הרמה שימחל נא לי כי באתי להעמיס עליו עוד טורח שאלתי.

כפי שידוע לרום מעלת כבודו יש ועד מיוחד בקאנגרס האמריקאי המטפל בענייני
מדע בכלל, ובסיוור בחלל ע"י סאטעליטים² בפרט. עתה פנה הוועד הזה לחמש מאות
נציגי דת שונים, ובכללם גם כמה יהודים, בשאלה אם על פי הדת והמוסר מותר
לעלות לירח ולשאר רקיעים ולהושיב שם בני אדם אם אפשר. בין הנשאלים נמצא
גם אני, אף שהסיבה לבחירתי נעלמה ממני, כי בדרך כלל אין לי שום עניינים עם
הממשלה. איני חושב שהקונגרס יתחשב הרבה עם דעת הדתיים, אולם מכל מקום

* מכתב זה מודפס במכונת כתיבה נתגלה בין כתבי הרב נחום אליעזר רבינוביץ' זצ"ל, ראש ישיבת
'ברכת משה' במעלה אדומים ובעל 'יד פשוטה' על הרמב"ם, שנפטר בשנה שעברה ב"ב אייר
תש"פ. בעת כתיבת האגרת, בשנת תשי"ט, שימש הגר"א בן העשרים ותשע כרב בעיר צ'רלסטון
שבארה"ב, והוא נתבקש ע"י הממשל האמריקאי לחוות דעה בשאלת יחס היהדות לעלייה לירח
שהחל תכנונה באותן שנים, ויצאה לפועל לראשונה אחרי עשור בקיץ תשכ"ט עם החללית אפולו
11. הגר"א פנה בשאלה זו אל רבו דוד-אשתו הגאון הרב יעקב יצחק רודמן זצ"ל ראש ישיבת
'נר ישראל' בבולטימור בעל 'עבודת הלוי', והציע בפניו כמה מקורות בנידון. בימי חייו הגר"א לא
ראה לנכון לפרסם את המכתב מן הסתם משום שתוכנו היה רלוונטי בשעתו בלבד, אולם שיחתם
של ת"ח צריכה תלמוד, ומשום חביבות הדברים מצאנו לנכון לפרסמו עתה. לתועלת הקוראים
פתחתי את ראשי תיבות שבמכתב ותיקנתי כמה תיקוני לשון קלים. לא ידועה תשובה של הרב
רודמן בנושא. התודה והברכה לנכד הגר"א זצ"ל ר' אליסף רבינוביץ' המטפל בכתביו. הערות נא
לשלוח לשמועליק ישמח בכתובת SHMUEL65206@GMAIL.COM.

1 ע"פ איוב ד, ב: "וַיַּעַזְרְךָ בְּמַלְיָן מִי יוֹכָל".

2 Satellites, לוויינים.

נראה לי שיש כאן משום כבוד התורה שהמושלים פונים אלינו לשמוע חוות דעת תורה בעניין נחוץ זה העומד עתה על הפרק, אשר בוודאי עומד ברומו של עולם...³ ואין להשיב פניהם ריקם. אולם כמובן אין אני יכול להשיב על דעת עצמי, ובפרט בדבר כזה אשר יוכל לצמוח מזה קידוש שם שמים או רחמנא ליצלן להיפך. על כן אבקש מהדרת גאון תורתו נא להזדקק לשאלתי.

הנה בסנהדרין ק"ט א"ר ירמיה בר אלעזר: נחלקו שלוש כיתות, אחת אומרת נעלה ונשב שם וכו', ותניא רבי נתן אומר כולם לשם ע"ז נתכוונו, עיין שם⁴. הרי שלולא לשם ע"ז נתכוונו לא ה' בזה שום חטא לכאורה. וכן משמע נמי מקרא ישע' יד, יג-טו, דחטאו של נבוכדנאצר שאמר אעלה ממעל לכוכבי אל וכו' ה' משום שנתכוון אדמה לעליון⁵, ועיין פסחים צ"ד על זה⁶ וכן חגיגה י"א ולמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל עיין שם⁷, ובמהרש"א שם דף י"ג ד"ה במופלא בא"ד כתב שם אך במה שהורשית התבונן, אמר התבונן לשון ציווי, כמ"ש החוקרים דיש לאדם לחקור על מציאותו מתוך הברואים שבעולם, עיין שם⁸.

3 הנקודות במקור, והן רומזות לכפל המשמעות במילים "ברומו של עולם".

4 סנהדרין קט, א: "דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא וכו'. מאי עבוד? ... אמר רבי ירמיה בר אלעזר: נחלקו שלוש כיתות, אחת אומרת נעלה ונשב שם, ואחת אומרת נעלה ונעבוד עבודה זרה, ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה... תניא, רבי נתן אומר: כולם לשם עבודה זרה נתכוונו, כתיב הכא 'נעשה לנו שם' וכתב התם 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו', מה להלן עבודה זרה אף כאן עבודה זרה".

5 ישעיהו יד, יג-טו: "וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּלִבְּךָ הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה מִמֶּעַל לְכֹכְבֵי אֱלֹהִים כִּסְאִי וְאֶשֶׁב בָּהֶם מוֹעֵד בִּיְרֵכְתִּי צִפּוֹן: אֶעֱלֶה עַל בְּמֹתֵי עֵב אֲדַדְמָה לְעֵלְיוֹן: אֵךְ אֶל שְׂאוֹל תוֹרֵד אֶל יִרְכְּתִי בּוֹר".

6 פסחים צד, א: "תא שמע, דאמר רבן יוחנן בן זכאי: מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע בשעה שאמר 'אעלה על במתי עב אדמה לעליון', יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן רשע, בן בנו של נמרוד הרשע שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו. כמה שנותיו של אדם? שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה, שנאמר 'מי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה', מן הארץ עד לרקיע חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, ובין רקיע לרקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע, 'אך אל שואל תורד אל ירכתי בור'...".

7 חגיגה יא, ב: "ולא במעשה בראשית בשנים - מנא הני מילי? דתנו רבנן: 'כי שאל נא לימים ראשונים' - יחיד שואל, ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם? תלמוד לומר 'למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ'. יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית? תלמוד לומר 'לימים ראשונים אשר היו לפניך'. יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור? תלמוד לומר 'ולמקצה השמים ועד קצה השמים' - מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחור".

8 בחגיגה יג, א הובא: "כתוב בספר בן סירא: במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות", וכתב במהרש"א שם, ד"ה במופלא: "הכפל בזה נראה שרמזו אכל ה"מ דמתניתין. 'במופלא' - היינו במעשה המרכבה מה למעלה ומה למטה כו' 'אל

לכאורה נראה מכל הנ"ל שאין לחשוב לחטא הא דמשתדלים האמריקאים להגיע לירח, כיון שאין מתגאים בזה על ה' רחמנא ליצלן כמו שהאדומים⁹ באמת עושים, ובפרט אשר השונאים¹⁰ פועלים בזה, ואם הם יגיעו בראשונה יש סכנה שיפציצו אותנו ויחריבו את העולם רחמנא ליצלן.

הנה ידעתי שאין זו שאלה רגילה, ושמה אין זה מן הנימוס להציע דבר כזה לפני מעלת כבוד תורתו הרמה, אולם תמכתי יתדותיי באהבת הרב לתלמידו, ואני תפילה שיואל נא בטובו להשיבני דבר עצה ותושי'. וה' ישפיע ממרומים רוח חכמה ובינה על כל העמים להפוך שפה ברורה ולעובדו שכם אחד במהרה בימינו אמן.

בברכת חג שמח וכשר

תלמידו המוקירו ומעריצו מעומק הלב¹¹

נחום

ד"ש מבית לבית¹²

תדרוש', 'ובמכוסה ממך' - גם במעשה בראשית 'אל תחקור' מי שאינו בקי בטבעי מעשה בראשית. אך 'במה שהרשית התבונן' - אמר 'התבונן' בלשון ציווי כמו שאמרו החוקרים והפילוסופים די ש לאדם לחקור על מציאותו מתוך הברואים שבעולם. 'ואין לך עסק בנסתרות' - דהיינו בסתרי עריות כדאמרינן לעיל".

9 = הקומוניסטים.

10 = הקומוניסטים, ברית המועצות.

11 עד כאן נדפס במכונת כתיבה, ומכאן בכתב יד.

12 כוונתו למסור ד"ש מרעיותו, הרבנית רחל מלכה רבינוביץ, אל דודתה הרבנית רודמן (שתיהן מכונות כאן "הבית", ע"פ שבת קיח, ב "ביתו זו אשתנו"). לאמה של הרבנית רבינוביץ, מרת פעשא שוחטוביץ (אשת "הרב המאור הגדול חכם ושלם" רבי מרדכי שוחטוביץ כלשון גיסו הגר"י רודמן. שימש כרב קהילה בניו יורק), היו ארבע אחיות: האחות הבכורה הרבנית פייגא רודמן הנזכרת במכתב זה, מרת לאה סקייסט, מרת יהודית נויברגר ומרת יוכבד לוין, כולן בנותיו של הרב שבתי שפטל קרמר, משגיח בשיבת סלוצק ואח"כ ראש ישיבת 'ניו הייבן' בארה"ב. הרב קרמר היה חתנו של רבי שרגא פייבל פרנק שהיה מחזיק תורה ידוע בליטא, גדול בחסד ובהכנסת אורחים, ונערץ ע"י גדולי ישראל שבדורו (אחיו היה הרב יהודה לייב פרנק רבה הראשון של חדרה וממקימי המושבה, אביו של הגרצ"פ פרנק). אף בנותיו האחרות של רבי שרגא פייבל נישאו לת"ח מובהקים: הגרמ"מ אפשטיין, הגרא"ז מלצר, והגר"ר ברוך הורביץ אב"ד אלקסוט ור"מ בשיבת סלבודקה.